

Prameny práva

Jakub Míšek

Základní rozdělení pramenů práva

- Materiální prameny
 - = odkud se právo bere?
- Formální prameny
 - = zdroj právních norem (= toto je právo)
 - Právní norma a to, jak je komunikována
- Prameny subjektivního práva
 - Pramen konkrétní povinnosti, konkrétního oprávnění
 - = právní skutečnosti (= právní důvod)
 - Autonomní právní skutečnosti (např. smlouvy)
 - Právní skutečnosti nezávislé na vůli
 - Sám zákon
 - Úřední rozhodnutí
 - Událost

Psané právo

- Kontinentální tradice
 - V Čechách minimálně od 14. stol
- Právní předpis
 - Autentický závazný prostředek komunikace právních norem adresátovi
 - Převážně formální znaky
 - Pravomoc orgánu, který předpis vydal
 - Zákonný postup vytvoření
 - Forma publikace
 - Nezbytná následná interpretace
 - Soudy
 - Aplikující orgány
 - Jurisprudence

Psané právo

- Právní předpis v. právní norma
 - Více norem v jednom předpise
 - Jedna norma ve více předpisech
 - Např. H a D v jednom a S v druhém předpise
 - Různá hierarchická úroveň
 - Výjimečně jeden předpis = jedna norma
- Předpis může výjimečně obsahovat nenormativní části
 - Legislativně nevhodné
- Prázdný předpis bez normy?

Právo smluvní = Normativní smlouvy

- Především mezinárodní právo
 - Čl. 10 Ústavy: *„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“*
 - Příklad: [Vídeňská úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží](#)
- Dále vnitrostátní, pokud jim zákon přikládá obecnou závaznost
 - Kolektivní smlouvy

Soudcovské právo

- Vytvářené soudy
 - Za určitých okolností je rozhodnutí právně závazné nejen vůči stranám (*inter partes*), ale vůči všem (*erga omnes*) = precedens
 - Připomenutí – kontinentální v. angloamerický právní prostor
- V kontinentální oblasti právně závazné jen *inter partes*
 - Ale! Sjednocování judikatury, význam vyšších soudů – „dotváření práva“
- Zvláštnosti:
 - Závazná interpretace práva prostřednictvím předběžných otázek u SDEU
 - Ústavní soudnictví jako negativní zákonodárce

Obyčejové právo

= právní systém vytvoření ve společnosti spontánně zachováním závazných obyčejů

= „*Souhrn právních pravidel, která prýští z všeobecného přesvědčení občanů a jeví se navenek v jejich stejném chování v určitých právních situacích, zachovávaném po určitou dobu.*“

- Definiční znaky:
 - Obecné přesvědčení o závaznosti právního obyčeje
 - Dlouhodobé faktické zachování obyčeje („*od nepaměti*“)
 - Obecnost (≠/≠ místní nebo profesní zvyklost)
 - Závaznost z vlastní právní síly (nikoli na základě zákona)
 - = primární právo
 - Vynutitelnost
 - Obyčejové právo je státem uznáno (nikoli vytvářeno)

Obyčejové právo

- Při aplikaci musí soud obyčej zjistit
 - Nesmírně obtížné
 - Existence sbírek obyčejů
- Výskyt:
 - Starší než psané právo
 - Nejstarší pramen římského práva
 - Přetrvává v Anglii
 - Slovensko do poloviny 20. stol. (oblast občanského práva)
 - Některé koncepce připouští subsidiární aplikaci
 - Jen tam, kde to zákon umožní a v jeho mezích. Jde ještě o obyčej?
 - Mohou být rovněž neprávotvorné obyčeje
 - Zákon má přednost před obyčejem
 - Obyčej souladný se zákonem / Obyčej mimo působení zákona / Obyčej jehož zachování je zákonem zakázáno
- Zvyklosti – chybí obecná závaznost a obvykle i dlouhodobost
 - Může být subjektivní vědomí závaznosti
 - Obchodní zvyklosti, burzovní uzance

Právní principy

= Obecné zásady právní

- Velice obecné, široké subsumční podmínky
- Nenormativní a normativní význam
 - Nenormativní – interpretační pravidla
 - Normativní – pramen práva
 - Spíše výjimečně
 - § 7 ABGB odkazuje na „přirozené zásady právní“
- *Natural justice*
 - Nikdo nemůže být soudcem ve své věci
 - Nikdo nemůže být souzen, aniž by byl slyšen
 - Každý má právo být seznámen s obviněním (nárokem), které proti němu bylo vzneseno a s jeho důvody
 - Rozhodnutí musí být rozumně odůvodněno
 - Tresty nemají být nepřiměřené a musí odpovídat okolnostem případu
- *Analogia iuris*

Principy ekvity a rozum

- Principy spravedlnosti
- Princip anglického práva a soudního rozhodování
- Výslovně uznáváno v mezinárodním právu
- Výskyt například v obchodních arbitrážích
 - § 25 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení
 - *„ Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily.“*
- Rozum – pramen precedenčního rozhodování

Právní doktrína

= učené knihy, expertizy, komentáře, jurisprudence

- Přímý i nepřímý vliv
 - V Anglii přímo uznávaný pramen práva
 - Vliv na legislativu
 - Argumentační vliv na rozhodování soudů
- Literární díla náboženská jako pramen v islámském právu

Normativní odkazy na mimoprávní pravidla chování

- Vyskytují se v rámci zachování obecnosti právních norem
- Příklad: Dobré mravy

Neprávnícké publikace

- Složitá aplikace
- Nevyjadřují právní pravidla
 - inspirace jinými obory
 - Přírodní vědy
 - Ekonomie
 - Umění

Děkuji za pozornost.

Otázky?